

Kunskapsrikt om beroende – men vårdanalys saknas

Miki Agerberg. **Kidnappad hjärna. En bok om missbruk och beroende.** 231 sidor. Lund: Studentlitteratur; 2004. ISBN 91-44-03186-6.

Recensent: Jan Halldin, med dr (pensionerad överläkare, socialmedicin), Stockholm.

Alkohol- och narkotikasituationen i Sverige har under senare år allvarligt förvärrats. I ett EU-perspektiv kan man befara att denna negativa trend kommer att fortsätta. Det är därför viktigt att hitta nya effektiva metoder för såväl behandling som prevention.

Vetenskapsjournalisten Miki Agerberg har i boken »Kidnappad hjärna. En bok om missbruk och beroende« beskriver de senaste 10–15 årens viktigaste vetenskapliga framsteg inom beroendområdet (alkohol, narkotika och tobak). Författaren har samtalat med forskare och behandlare på drogforskningscentrum/-kliniker i Sverige och i USA. Patienter med olika typer av beroendeproblem har intervjuats.

Bokens 29 kapitel är sammanförda till sex olika avsnitt, där två består av patientintervjuer, ett handlar om hjärnan, ett om fakta kring problemet, ett rör behandling medan det sista avsnittet tar upp preventionen.

Nya läkemedel mot beroende

Boken ger viktig kunskap om hur den kemiska signalöverföringen i hjärnan påverkas av drogintag. Forskarna har idag identifierat ett 50-tal signalsubstanser som verkar i hjärnan. Där finns ett belöningssystem med signalsubstansen dopamin som budbärare. Droger påverkar detta system på olika sätt, och kunskapen har lett till att nya läkemedel har utvecklats mot olika typer av beroende. Mot alkoholberoende finns dels Campral, som godkändes i Sverige 1997 och som minskar alkoholsuget, dels Revia, som godkändes i Sverige 2001 och som minskar euforin då man dricker.

Mot heroinsug har det syntetiska opiatersättningspreparatet Metadon under mycket restriktiva former använts i Sverige under flera decennier. År 1999 blev ett nytt läkemedel mot heroinberoende, Subutex, godkänt i vårt land.

Ovannämnda läkemedelsbehandlingar används idag på beroendemottagningar tillsammans med psykosociala behandlingsmetoder, såsom kurser i återfallsprevention.

Hjärnbildsforskningen

Ett intressant kapitel handlar om hjärnbildsforskningen. Med PET-scannern kan hjärnans funktion studeras. Exempelvis visar en i boken återgiven PET-färgbild vad som händer i hjärnan när en tidigare kokainmissbrukare ser en videofilm om kokain.

En amerikansk forskare, Charles O'Brien, jämför beroende av alkohol eller narkotika med sjukdomar som hypertoni, diabetes och astma. Vid missbruksbehandling är det liknande siffror på återfall inom ett år som vid behandling av hypertoni, diabetes och astma.

Ärftlighet och alkohol diskuteras med utgångspunkt i svensken Michael Bomans adoptionsstudier och i en intervju med en amerikansk forskare, Marc Schuckit, som anger att den ärftliga delen av risken för alkoholberoende ligger mellan 50 och 60 procent.

Bland de förebyggande åtgärder som omnämns finns några av de mest innovativa idéerna i det sk restaurangprojektet i Stockholm som ingår i STAD – ett 10-årigt utvecklingsprojekt i samarbete mellan Stockholms stad och Stockholms läns landsting.

Rik på fakta

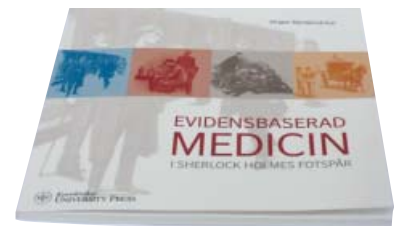
Boken är rik på väsentliga fakta om de senaste landvinningarna inom beroendeforskningen. Patientintervjuerna visar att beroende ofta går att behandla i öppen vård. Det finns dock missbrukare där det av flera skäl inte fungerar med enbart öppen vård, vilket antyds endast perifert. Det ges heller inga svar på vad som idag krävs för att tas in på missbrukarvårdens nedbantade slutenvård och vilken behandling man där kan erbjuda.

Att beroende är en kronisk sjukdom i hjärnan får ett starkt stöd i boken. Detta understryker i sin tur att personer med beroendetillstånd, på samma sätt som personer med diabetes eller hypertoni, skall behandlas enligt Hälso- och sjukvårdslagen med erbjudande om den vård (sluten och/eller öppen), som tillståndet i det individuella fallet kräver.

Boken rekommenderas till vårdar-

tare av olika slag, men även till andra intresserade exempelvis sjukvårdspolitiker som vill veta mer om de forskningsfakta som tagits fram inom missbruks-/beroendområdet till dags dato.

Slutligen, en reflektion: Jag uppfattar att texter och bilder ibland är något för fokuserade på enskilda forskare/behandlare.

Första svenska handboken i evidensbaserad medicin

Jörgen Nordenström. **Evidensbaserad medicin i Sherlock Holmes fotspår.** 79 sidor. Stockholm. Karolinska University Press; 2004. ISBN 91-7349-806-8.

Recensent: Kerstin Nilsson, överläkare, kvinnokliniken, Universitetssjukhuset, Örebro.

I takt med den alltmer växande insikten om behovet av en kunskapsstyrd sjukvård har det internationellt under senare år kommit ett flertal böcker om evidensbaserad medicin (EBM). Även om flera av dem är användbara även för svenska förhållanden har det varit en stor brist i att det saknats lätt tillgänglig och praktiskt inriktad litteratur på svenska. Denna brist är nu avhjälpt med den första handboken på svenska om hur man praktiserar evidensbaserad medicin.

Användbar handbok i fickformat

Jörgen Nordenström, som tidigt engagerat sig som förespråkare för evidensbaserad medicin inom såväl grund- som vidare- och fortbildning, har nu skrivit en mycket användbar handbok i fickformat. Boken, som bygger på material som använts vid kurser på olika nivåer, är uppbyggd kring de grundläggande stegen i det som brukar beskrivas som »EBM-processen«, att formulera sin frågeställning, söka informationen, kritiskt granska den funna litteraturen samt att